

Шереметьєва С. Г.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Статтю присвячено теоретичному аналізу підготовки майбутніх вчителів технологій, особливостям організації навчального процесу у вищому педагогічному навчальному закладі. Особлива увага приділяється лекції як виду навчальних занять.

Ключові слова: вища освіта, вчителі технологій, лекція.

В умовах науково-технічного прогресу, розвитку сучасної економіки та виробничої сфери зростає потреба у висококваліфікованих спеціалістах, здатних до конкурентної боротьби та мобільності на ринку праці. Це зумовлює розробку нових підходів до підготовки майбутніх фахівців усіх спеціальностей, в тому числі і педагогічних.

Згідно Закону України “Про вищу освіту” вища освіта забезпечує фундаментальну, наукову, професійну та практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх покликання, інтересів і здібностей, удосконалення наукової та професійної підготовки, перепідготовку та підвищення їх кваліфікації.

Водночас модернізація вищої освіти зумовлює удосконалення організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, його змісту і структури. Встановлено, що зміст вищої освіти – обумовлена цілями та потребами суспільства система знань, умінь, навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, що має бути сформована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва.

Одними з основних напрямів реформування вищої освіти в Україні є удосконалення структури підготовки спеціалістів та забезпечення якості освітньої діяльності.

У розв’язанні цих завдань велика роль належить вищим педагогічним навчальним закладам, виконати яку вони можуть лише вдосконалюючи усі ланки навчально-виховного процесу.

Встановлено, що навчально-виховний процес забезпечує можливість:

- здобуття особою знань, умінь і навичок у гуманітарній, соціальній, науково-природничій і технічних сферах;
- інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку особи, що сприяє формуванню знаючої, вмілої та вихованої особистості.

Основними напрямками діяльності вищого педагогічного навчального закладу є підготовка фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів; підготовка та атестація наукових, науково-педагогічних кадрів; науково-дослідна робота; спеціалізація, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів; культурно-освітня, методична, видавнича, фінансово-господарська, виробничо-комерційна робота.

При цьому наукова діяльність у системі вищої освіти включає виконання науково-дослідних робіт, підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

Отже, система підготовки вчителів технологій – це система, що включає зміст навчання (структура, зміст і обсяг навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує особі можливість здобуття вищої освіти і певної кваліфікації); форми організації навчання, методи навчання і засоби навчання.

Слід відмітити, що метод навчання є взаємопов’язана діяльність викладача і студентів. Методи навчання можуть бути класифіковані за різними характеристиками, зокрема:

- за джерелом знань (словесні, наочні, практичні);
- за пізнавальною діяльністю (дослідницький, експериментальний, проблемно-пошуковий метод);
- за логікою пізнання (індуктивний, дедуктивний, синтез, аналіз, співставлення, порівняння, узагальнення);
- самостійна робота (робота з підручником, виконання курсового та дипломного

проекту);

- колективна розумова діяльність (мозкова атака, дискусія);
- за імітацією об'єкта (вирішення виробничих ситуацій, розігрування ролей, ділова гра).

При цьому словесні (вербальні) методи – це методи словесної передачі і слухового сприйняття. Вони поділяються на монологічні (розповідь, пояснення, лекція) і діалогічні (бесіда, диспут, семінар).

Особливе значення в організації навчального процесу мають форми організації навчання як спеціально організована діяльність викладача і студентів, що відбувається за встановленим порядком у певному режимі.

Встановлено, що навчальний процес у вищих педагогічних навчальних закладах здійснюється у таких формах:

- навчальні заняття;
- самостійна робота;
- практична підготовка;
- контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять у вищих педагогічних навчальних закладах є: лекція; лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття; консультація.

За сучасних умов, коли головна увага вищої школи зосереджена на всебічному підвищенні якості професійної підготовки спеціалістів, а відтак посилюється роль самостійної роботи студента, значення лекції невіддільно зростає. Це зумовлено насамперед тим, що лекція – надзвичайно ємне педагогічне явище, а лекційному викладанню притаманний цілий ряд переваг порівняно з іншими формами організації й методики навчальної роботи студентів.

У процесі дослідження встановлено, що основними перевагами лекції є:

1. Лекція, на відміну від підручників, оперує значно більшими можливостями щодо врахування специфіки аудиторії, новітніх наукових досягнень.
2. Вона озброює студента не тільки знаннями, а й переконаннями, умінням давати критичну оцінку матеріалу, що розглядається.
3. На лекції враження від матеріалу, що вивчається, значно зростає завдяки живому слову, інтонації, міміці й жестам викладача, лектора.
4. Лекція відкриває можливості прямого контакту лектора зі слухачами, що значно посилює їхню увагу. До того ж залежно від сприйняття аудиторією матеріалу, що подається, лектор може вносити необхідні корективи у свій виклад під час лекції.
5. Лекційне викладання дуже економне в часі: за дві академічні години висококваліфікованої лекції студент отримує інформацію, на яку під час самостійної роботи йому довелося б витратити набагато більше часу.
6. Лекція має особливе професійно-педагогічне значення для тих студентів, які готуються до педагогічної діяльності.

Встановлено, що завдання лекції полягає в тому, щоб дати систематичний виклад основних питань курсу, найбільш складних тем, що становлять фундамент науки, але зберігати при цьому вони мають логічну стрункість і послідовність курсу в цілому.

Лекції покликані розкривати методологічні основи даної науки, розкривати завдання і перспективи її розвитку, ознайомлювати слухачів з новітніми її досягненнями. Не випадково великий вчений Д. І. Менделєєв говорив, що викладачі, як світочі науки, мусять стояти на висоті сучасних знань в своїй спеціальності.

Вузівська лекція має сприяти розвиткові логічного мислення студентів з його різноманітними розумовими операціями – порівняння, аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, систематизації тощо, спонукати їх до міркування, думання.

Слід відмітити, що лекція повинна визначити напрям, зміст і характер інших форм навчальної роботи (семінарські заняття, лабораторні роботи, інші види самостійної роботи студентів). Обов'язкове поєднання лекції з іншими методами сприяє не лише кращому засвоєнню знань, а й перетворенню їх на переконання. Лекція повністю досягає своєї мети

тільки за умови, що вона будується з урахуванням майбутньої спеціальності студентів.

Лекція повинна викликати у студентів любов до обраної спеціальності, збуджувати в них інтерес до неї. Також лекція покликана формувати в студентів потребу самостійної праці, прагнення до збагачення своїх знань, до серйозної самостійної творчої праці.

Встановлено, що лекція повинна сформувати ряд умінь і навичок самостійно працювати, вчити студентів культурі розумової праці (слухання лекції, вміння її записати, конспектування першоджерел наукових посібників, техніка проведення експерименту, його наукового опрацювання тощо).

Особливого значення в організації навчального процесу у вищих педагогічних навчальних закладах набуває методична концепція лекційного курсу. Адже є підстави стверджувати, що лекційний курс тієї чи іншої навчальної дисципліни тільки тоді виконає свої навчально-виховні завдання, коли він відповідатиме важливим загальнодидактичним вимогам до його побудови. Зокрема, такими вимогами до структури лекційного курсу є:

1. Виділення як обов'язкових вступної, тематичної, заключної, а також оглядових і установчих лекцій.

2. Запровадження добре продуманої системи взаємозв'язків викладача і студента на лекції.

3. Активізація пізнавальної діяльності студента на основі принципу проблемності.

З'ясовано, що основними видами лекцій є: вступна, тематична та оглядова та заключна. Так, вступна лекція має дати студентам загальне уявлення про завдання і зміст усього курсу, розкрити структуру й логіку розвитку конкретної галузі науки, техніки, культури, взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Головне завдання вступної лекції – сприяти розвитку у студентів інтересу до предмета з метою його творчого засвоєння.

Тематична лекція має різноманітне значення у загальній структурі курсу. Вона присвячується розкриттю конкретних тем навчальної програми (звідси її назва).

Оглядову лекцію нерідко читають перед або під час виробничої практики. Її головне завдання полягає в тому, щоб сприяти забезпеченню належного взаємозв'язку і наступності між теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками студентів. Оглядову лекцію читають також студентам перед виконанням дипломної роботи або державними іспитами, абітурієнтам перед вступними іспитами, студентам-заочникам. В останньому випадку її нерідко називають ще установчою. У переддипломній і передекзаменаційній оглядових лекціях головна увага приділяється висвітленню методологічних проблем поряд із рекомендаціями до організації самостійної роботи студентів.

У заключній лекції підбиваються підсумки вивченому й викладеному матеріалу з даного предмета в цілому через виділення вузлових питань лекційного курсу і зосередження уваги на практичному значенні здобутих знань для подальшого навчання і майбутньої професійної діяльності студентів. Спеціальним завданням заключної лекції є стимулювання інтересу студентів до глибшого вивчення даного предмета, визначення методів самостійної роботи в даній галузі.

Особливого значення набувають психолого-педагогічні передумови підвищення ефективності вузівської лекції. Адже ефективність вузівської лекції залежить не лише від глибокої змістовності лекції та її методологічної основи, а й від ряду психологічних особливостей пізнавальної діяльності студентів – потреб, інтересу, уваги, вольових та емоціональних процесів, які тією чи іншою мірою сприяють кращому засвоєнню, осмисленню тієї інформації, яку студент дістає під час лекції.

Встановлено деякі психолого-педагогічні передумови підвищення ефективності вузівської лекції. Це насамперед: формування відповідної мотивації у студентів до лекцій, вміння розкривати цінність знань для слухачів з позиції практики, показувати студентам значущість вибраного курсу, розвивати у них звичку наполегливо й зосереджено працювати, зберігати високу довільну й мимовільну увагу. Останнє особливо важливе.

Відомий педагог П. Ф. Каптерев якось зазначив, що навчати неухважного все одно, що наповнювати бездонну діжку. Досвід інших викладачів переконує: щоб студенти були уважними на лекції, викладач має навчитися “панувати” над матеріалом. Цьому багато в

чому сприяє мова викладача, інтерес студента до лекції, а також ціла серія прийомів, “задачний” характер викладу матеріалу. Викладач має бути уважним до всього, що відбувається в аудиторії під час лекції, виявляючи вимогливість і такт. Він зобов’язаний повернути у сферу свого впливу не тільки аудиторію в цілому, а й кожного студента. Важливою психолого-педагогічною умовою ефективності лекції виступає міра пізнання лектором самого себе: використовувати свої можливості, власні творчі потуги, а не прагнути лише до копіювання навіть і кращих зразків.

Отже, система підготовка вчителів технологій включає зміст навчання, форми організації навчання, методи навчання і засоби навчання. Одним з основних видів навчальних занять у вищих навчальних закладах є лекції, що надає можливість систематичного викладу основних питань курсу, що становлять фундамент науки.

Використана література:

1. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник. – К. : Либідь, 1998. – С. 455-470.
2. *Галушко Т. С.* Лекція у вищій школі. – К. : Вид-во “Вища школа”, 1971. – 75 с.
3. *Кузьміна Н. В.* Методы исследования педагогической деятельности. – Ленинград : Изд-во Ленинградск. гос. унив. им. А. А. Жданова, 1970. – 114 с.
4. Освіта в Україні. Нормативна база. – К. : КНТ, АТІКА, 2004. – 492 с.
5. *Скрипченко О. В., Падалка О. С., Скрипченко Л. О.* Психолого-педагогічні основи навчання : навч. посіб. – К. : Український Центр духовної культури, 2005. – С. 469-471.
6. Технологія: освітньо-професійний комплекс (частина I, II): галузь знань 0101 – Педагогічна освіта, напрям підготовки 010103 – Технологічна освіта, освітньо-кваліфікаційний рівень – 6.010103 “Бакалавр педагогічної освіти” : посібник / упоряд. : М. С. Корець, Т. Б. Гуменюк, А. І. Макаренко, О. П. Гнеденко / за ред. доктора пед. наук, проф. М. С. Корця. – К. : НПУ, 2010. – 400 с.
7. *Штокман И. Г.* Вузовская лекция. Практические советы по методике преподавания учебного материала. – К. : “Вища школа”, 1981. – 151 с.

Шереметьева С. Г. Система подготовки учителей технологий.

Статья посвящена теоретическому анализу подготовки учителей технологий, организации учебного процесса в высшем учебном заведении. Особенное внимание уделяется лекции как виду учебных занятий.

Ключевые слова: образование, учителя технологий.

Sheremeteva S. G. The system of teacher training technology.

The article deals with the theoretical analysis of features of teacher training technologies.

Keywords: education, teachers of technologies.

Шишкін Г. О., Тарасенко Б. М.
Бердянський державний педагогічний університет

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті розглядається вплив євроінтеграції на освітні системи Франції та України. Аналізується науково-дослідницька діяльність як один з пріоритетних напрямків сучасного навчально-виховного процесу. Застосування відповідних інноваційних педагогічних технологій є передумовою підвищення якості освіти.

Ключові слова: науково-дослідницька діяльність, інноваційні технології, інформаційно-комунікаційні технології, інтегративний підхід.

Національна доктрина розвитку освіти України проголошує як одне з головних завдань впровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес. Виховання